

FR 177
36

II h
862

DISSERTATIONCULA
De
VICTORIA
GRAECORUM ET ROMANO-
RUM DEA,

Qua
MAXIME VENERABILES
DNN. INSPECTORES,
CAETEROSQVE, QUI GERAM NOSTRAM. ERUDI-
TIONE, VIRTUTE ET MERITIS IN REM-
PUBLICAM ORNANT,
NOBILISSIMOS, AMPLISSIMOSQVE VIROS,

Ad
Orationem Valedictoriam
MEMORIAE
GLORIOSISSIMAE
HOECHSTADIENSIS
VICTORIAE,

Hoc anno die XIII. Augusti,
Divinis Auspiciis reportatae
Sacram-
e ipsi Kal. Octobr. A. eb' l'oe CIV. H. L. Q. C.

Benevole aufcultandam
Observantissime humanissimeque
INVITAT

M. GEORG. LUDOVICUS Goldner/

Illustris Ruthenici RECTOR,
Habebit illam

Eximiae indolis & optimae spei Adolescens
JOHANNES GEORGIUS Rudolph /
Lipfienfis.

GERAE, LITERIS VVERTHERIANIS.

A quidem opificis rerum ac gubernatoris potentia est ac vis, ut, quemadmodum solus verbo suo nutuque produxit omnia, & adhuc conservat regitque; ita sine ullius ope, virtute ac solertia; quicquid velit efficere possit: sit tamen plerumque, ut in stupendis etiam operibus hominum utatur opera, aliamque a se conditarum rerum ministerio, atque non nisi per ea tanquam instrumenta agat, istamque suam declarat immensam vim ac potestatem; a qua successus negotiorum omnium ac eventus pendent unice. Id quod si ulla in re, certe in bellis cognoscitur ac praeliis, in quibus licet plurimum ad vincendos hostes & obtinendum triumphum cum ducum prudentia, tum robur militum & fortitudo, aliaque faciant non pauca: atamen nisi interveniat favor Numinis, & una veluti manum conferat, victoriamque pariat; vix quicquam omnes ingenii vires, apparatus omnis & opes valebunt. Quare & gentes à vero Dei cultu alienae uti aliarum rerum & actionum; ita & armorum felicem successum, non fortuito aut casu contingere, aut hominum tribuendum manui, sed Numini, licet ficto, acceptum esse ferendum existimabant. Audiamus saltem Homerum, poetarum principem ita canentem:

Νίκης περίφηλον ἔργον ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν. Iliad. H. V. 105

Hinc praeter Deos illos Deasve, quos tantum non omnibus, & vilissimis quoque rebus praefere, etiam Deam finxisse VICTORIAM legimus, VICIAM olim appellatam. Nominis ejus originem inde derivat Varro, quod hostes victi vincuntur. L. IV. de L. L. A quo dissentit Vossius, qui neque à vincendo, nec quod eam vi consequamur, ita nominatam censet; sed à vincendo potius, vid. Etymol. L. L. in verbo *vinea*. Inde victoriatum numus postea dictus; quia Victoriae signatus erat imagine, Vossius in hac voce. Alexander Sardus de Numis, in Theaur. Antiquit. Roman. Graevii Tom. XI. p. 1719. Lucas Paetus de Romanorum Graecorumque ponderibus L. V. p. 1667. ibid. Uti autem Deos suos accurate distinxerunt invicem superstitiosi illi homines: ita retulerunt hanc in eorum ordinem Deorum, qui communes, annotante Servio, appellentur. *Dii communes sunt*, inquit, ut alii dicunt, Mars, Bellona, Victoria: quia hi in bello utrique parti favere possunt: Dii etiam communes sunt, qui aequali dicuntur, id est, qui caeli certas non habent partes; sed generaliter à cunctis coluntur. Ad vers. nō. L. XII. Aeneid. Credebatur Dea haec commiter à Jove immitti. Quod etiam Augustinus indicat, scribens: An forte divina, quod Deum Victoriam Jupiter mittit? De C. D. L. IV. Esti autem procul diabo plures apud gentes culta & adorata fuit Victoria: praecipue tamen apud Graecos & Romanos eam passim invenies. Sic Pausanias meminit in Atticis, sacelli Νίκης ἀπὸρος, Victoriae involucris, L. I. p. 52. Et redditionem quoque hujus simulacri in Laconicis scilicet L. III. p. 245. scribens: Τὴν μὲν δὲ τῆ ἀπὸ τῆ Λακεδαιμονίων τς ἐς τοῦτο ἐστὶν ἀγάλμα, καὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν ἀπέρων καλυμμένην Νίκην. Τὸν μὲν ἔσπευε ἢ Ἐνυάλιον Φεργουσία οὐκ ἴσθηται σφίσιν ἐνεχόμενον τὰς πύλας Ἀθηναίων δὲ τῆ Νίκην ἀνυπόστατον μύειν ἐκ ὄντων πύλων. Ex adverso hujus templi (Hippothenis) visum praei operis signum Enyalii in comedibus. Eadem vero est ratio in hoc simulacro Lacedaemonis, quae Atheniensibus in eā Victoria, quam involutrem appellant. Hi enim vinculis impeditum à se nunquam Martem aufugitutum: illi semper mansuram fecum, quae pinnis caret, victoriam interpretantur. Adde tandem: Τὸν δὲ μὲν εἶναι αὐτὸς ἐπέειπε αὐτῶν τὰ ἔξοανα τὸν τρόπον ἰδουμένην καὶ ἐπὶ δόξῃ τοιαύτην. Has secuta rationes vobis utraque, quo diximus habita, signa statuit. Vide etiam prior Eliacorum p. 446. seq. In templo Jovis, quod Elei dicunt, ἐπιχρυσῶτον fuisse Νίκην olim auctor idem est, infra eam aureus clypeus, in quo Medusa Gorgon caelata, addita inscriptione, quae qui dedicavit, & qua de causa his declarat verbi-

Fuit in ordine Deorum communium.

Culta à Graecis. Eius forma.

Νεὸς μὲν Φιάλαν χρυσῶν ἔχει, ἐν δὲ Τανάγρας
τῆς Λακεδαιμονίως συμμαχίῳ. γρ τέρῳ
Δῶρον ἀπ' Ἀργείων, καὶ Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων
τῶν δεκάτων νίκης εἴνεκα τῷ πολέμῳ.

Ex auro Phialam capta posuere Tanagra,
Juverat haec bello quod Lacedaemonios.
Cecropidae Argivique Duces, & Ionica proles
Victores partis de spoliis decimam. Eliac. p. 398.

Imò & aliam victoriam exhibet formam idem Pausanias, ex ebore & auro cum tænia & corona, ibid. p. 400. Atque haec etiam apud Graecos, Romanarum consuetudini antiquitatum conditores, videbunt eam virginis alatae habitu depictam, liberali blandoque vultu, coronato lauro capite, manu dextera protensa ramulum lauri ostentante, & offerente veluti victoribus, humerisque alatis. Ita enim in numis apparet apud Golzium & alios, ex quibus descriptionem istam desumpsit Demsterus in notis ad L. II. C. X. antiquit. Rom. Rossini. Tradunt vero nonnulli pictam quoque fuisse olim insidentem globo pilei alis; postea vero has etiam additas, & quidem vel explicitas, ut Apulejus, vel sparsas, ut Ovidius, vocat, ut vero adeo simile sit, habitu volaturae simili esse praesentant. Alii memorant insuper, nudo pede & veste laxa comparuisse; alii conspectam etiam suspensam pede & cum palma: quod confirmat Icon apud Panviniū. Ita sane numus Trajani habet victoriam, in quo Dea sedens spectatur cum lauro & palmae ramo, cuso li, illi-

à Romanis.

Quomodo illis depicta.

ns Consulatu. Hinc & palmaris Dea dicta. Et pro ipsa victoria palma legitur posita. Sic apud Q. Curtium L. IX. *Ne infringatis manibus meis palmam, qua Herculeum Liberumque Patrem, si invidia abseruit, aequabo.* Quae omnia certè ingeniose admodum more istorum hominum ficta & picta videntur. Dum enim à Jove esse demissam victoriam perhibent, quid significare volunt aliud, quam vincere hostes non esse in potestate hominum, sed à Dei pendere arbitrio? Quid aliud per alas istas putemus indicari, quam dubiam armorum sortem, incertamque belli aetatem? Et uti globus vertitur velociter citoque progreditur; ita sane victoriae eventus plerumque anceps est; nonnunquam rapido fertur cursu.

Jam si de cultu ejus ac veneratione dispicere libet paulò accuratius: Romanis primus jure meritoque tribuendus locus esset. Vix enim ullus erat locus, in quo non simulacro ejus datus fuisset locus & sacratas. Staturiebatur ab illis in privatis domibus ac Xythis, & in locis etiam publicis statuebatur. Huc pertinent illa apud Demsterum l. c. allegata ex Apulejo: *Atria longe pulcherrima, columnis quadrifariam per singulos annos stantibus atollebant statuas palmaris deae facies quinque pinnis explicitis sine gressu palae volubilis instabile refugium plantis roscidis decedentes, nec ut maneat inhaerent, et jam volare creduntur.* Versabatur quoque ante spectatorum oculos in Circo & praeferebatur pompae. Quod, ut Onuphrius de Ludis Circensibus scribit, *Romani omnium gentium victores fuissent.* L. I. C. XVII. Araeque ornabat Curiam & Senatum, & eum quidem inter alia in finem, ut transferretur inde quamcunque in aedem, pro loci ratione, in quo habitus discimus. Imo & ejus signum fuit dedicatum in curia, id quod ex illo Lampridii discimus: *Pater eadem nocte in somniis vidit alis se romanæ Victoriam, quae in senatu, ad caelum vehi.* In Severo C. XIV. vid. Herodianus L. V. Et uti inter illos Deorum, quos militiae praefides esse voluerunt, numerata est; ita observata quoque in castris & campo fuit. Omnia haec complexus versibus elegantissimis est Claudianus:

Religio-
fusculita
à Roma-
nis.

Privatim
Publicè.

Adiit ipsa suis talis victoria templis
Romanae tutelae togae: quae divite penna
Patricii reverenda fovet sacrarum coetus,

Castrorumque eadem comes indefessa tuorum. Conf. VI. Honor. v. 597.

Sed praecipuus illi honor in publicis habitus templis est, in quibus simulacris quibusdam suppositis fuit statua. Quid? quod multae eidem & insignes sacrae fuerunt aedes Romanae, quas inter maxima & sumtuosissima portam prope Naeviam in regione XII. in foro, quod dicebant victoriae. Templum hoc forumque constitutum fuit anno ab l. C. CCCLXXVII. ob victoriam, quâ potiti sunt Appius Claudius & Q. Fabius in Sicilia, primo bello, quod cum Carthaginensibus P. R. regnante in Sicilia Hierone, gessit. Vid. Gvearra in Horol. Principum L. I. c. 12. Meminit etiam fani cujusdam Caesar. L. II. c. 20. bell. civil. *Tralibus, inquit, in templo victoriae, ubi Caesari statuam consecraverant, palma per eos dies in templo, inter coagmenta lapidum ex pavimento existisse, ostendebatur.* Fuit quoque in palatio culta. Ita enim Livius: *In aedem victoriae, quae est in Palatio, pertulere Deam pridie Idus Aprilis.* L. XXIV. Idem refert, victoriae simulacrum aureum CCCXX. pondò, ab Hierone Siciliae Rege, gratulationis causâ Romam missum, & in Capitolini Jovis templum illatum esse. Verba legatorum ejus inter alia haec fuerunt. *Caedem C. Flavii Consule exercitusque allatum, ad id aegre tulisse regem Hieronem, ut nulla sua propria clade moveri magis poterit. Itaque, quamquam probe sciat magnitudinem populi Romani admirabiliorum prope adversis rebus, quam secundis esse; tamen se omnia, quibus à bonis fidelibusque sociis bella juvari soleant, misisse, quae ne accipere abnuant, magnopere se Patres Conscriptos orare. Jam omnium primum omnis causa victoriae auram pondò trecentum viginti asferre sese, acciperent cum tenerentque & haberent propriam & perpetuam.* — Ab Senatu ita responsum Regi est: *Virum bonum egregiumque Socium Hieronem esse, atque uno tenore, ex quo in amicitiam populi Romani venerit, fidem caluisse, ac rem Romanam omni tempore ac loco adjuvisse: id perinde ac debere gratum populo Romano esse. — Victoriam omnique accipere; sedemque ei se. Divae deae, dicere Capitolium, templum Jovis O. M. in ea arce urbis sacratam, voluntem propitiâque, firmam ac stabilem fore populo Romano.* L. XXII. 37. Alia Victoriae templa recenset Rosinus L. II. c. X. Neque verò omittendum, templorum fastigia quoque suffixo Victoriae simulacro fuisse quondam insignita. Quod videtur etiam ex sequentibus colligi posse Livii verbis. Eodem anno prodigia aliquot visa nuntiataque sunt. In aede Concordiae Victoria, quae in culmine erat, fulmine illa decussaque ad Victoriam, quae in antefixis erant, haesit: neque inde prociat. L. XXVI. c. 23. Vid. Struvii Dissert. de Victoriâ & Clade §. XVI. Neque verò una semper victoriae imago, sed plures simul statuebantur. Hoc luculenter indicat Spartianus: *Die Circensium quum tres Victoriae more solito essent locatae gyphae cum palmis &c.* Quae ita explicat Jo. Argolus in Notis ad Panvinium de Ludis Circensibus L. I. c. XVII. Tom. IX. Theaur. Antiquit. Rom. Graevii p. 222. *Tres Victoriae: neque credo id certo numero factum; sed quia tres Principes erant Caesar, Bassianus & Geta.* Et Casaubonus ad istum Spartiani locum in Severo c. 22. *Tria autem sunt posita, quia totidem Imperatores, Dolemus, dolemus merito infelicem istorum hominum caecitatem & ignorantiam, rejicimusque omnem hunc inanem pariter & superstitiosum cultum, illa repetentes Prudentii & opportunè huc transferentes:*

Inter-
dum una
plures.

Vincendi quaeris Dominam? sua dextra cuique
En DEUS OMNIPOTENS; non pexò crine puella
Nec nudo suspensa pede strophioque revincta

X 2037165

BR
TH
862

Et tumidas fluitante sinu vestita pupillas. L. II. adv. Symmachum
 Atque hujus Dei veri, unici, optimi, maximi admirabili beneficio ac ope accidisse
 agnoscamus & praedicamus religiose, ut hostes Imperii acerrimos, tantis opibus va-
 lidos & solo terrore nominis invictos jaclantes in illa Hoeschtadiensi, Victoria,
 quae in d. XIII. Augusti incidit, caesos, fufos, fugatos, castris, praedis & omnino exu-
 tos audiremus summa cum voluptate. O in signem Victoriam! qua fito, jam olim
 Romano Imperio fatali & auspicio die potiti fumus, qua vix ullam illustriorem a-
 liam, praefertentem aliam magisque divinam a Germano milite esse reportatam,
 ipsi Galli & Bavari cum ingenti dolore faterentur & moerore. Servamus itaque &
 colimus merito eo quo possumus studio, memoriam tantae Victoriae, & neque ad
 Fortunam, nec Victoriam, Deas fictas, quod superstitiosa illa facere solebat anti-
 quitas, sed ad Dominum exercituum, Deum aeternum, innotalem referimus pia mente.
 Hujus, hujus potentissimam manum palmas porrexisse in vicissimo LEOPOLDO nos-
 tro & Sociis ejus ac Foederatis fidelissimis fatemur, hujus honori conferranda esse tem-
 pla & aras Victoriae, huic offerenda sacrificia laudis, hunc orandum esse existimamus,
 ut poro Victoriam Romano Aquilae propriam & perpetuam, firmam ac stabilem
 esse jubeat clementissime. Uti igitur in tot regionibus & civitatibus non Germaniae
 solam, sed exterarum etiam gentium felicissima illa celebrata Victoria est; uti in hac
 nostra quoque urbe à CHRYSOSTOMO nostro incomparabili & suggestu sacro
 haud ita pridem haec ineffabilis Numinis divini pietas & gratia erga nos exposita
 egregie & decantata prolixè: ita impium putavimus silere proflus inter tot ac tan-
 ta gaudia, júbila & votivas acclamationes. Quocirca rectè & laudabiliter fecisse
 ceniendus est ingenio, studijs moribusque suavissimis florentissimus Adolefcens

JOHANNES GEORGIUS RUDOLPHUS, Lipsiensis,
 quod magnam illam Victoriam publicè voce laudandam sumiserit sibi ac celebran-
 dam. Et cum idem Orationi isti Valedictoriam suam annexurus, atque deinceps
 in patriam reverfus Academiam, nunc more recepto testimonium civitatis studio-
 rumque est impertiendum,

Misiss huc est a NOBILISSIMA DN. Matre, MATRONA omnibus, quae in hunc
 sexum cadunt Virtutibus ornatissima. A. c. lxx. sub finem mensis Augusti, ut in
 Gymnasio non corpus, sed animum exerceret, atque cum ignorantia in qua nasci-
 mur, aliisque mentis hostibus decertaret strenuè, victorque tandem rediret domum.
 Equid enim Scholae aliud sunt, quam bonae mentis Gymnasia, & palaestrae litera-
 rum ac officinae, in quibus contendendum acriter viribus ingenii & animus sapi-
 entiae praeparandus. Multum valent sane in bello illustria Ducum exempla, quae
 animos militum excitant & ad facta praecleara veluti inflammant. Ita Themisto-
 clem res Miltiadis, quas versabat perpetuo animo, ne quiescere quidem sinebat. Et
 illae Alexandri lacrimae, quas in Achillis fudit tumulo; illi Caesaris gemitus ad Ale-
 xandri statuum confirmant idem luculentè. Num vero Nostro majus Ducis &
 Antesignani in sacra & togata militia contingere potuisset exemplar, quam quod habuit in suo Victorio
 filiano in parente altero, Pro quodam Magnifico, Summo Reverendo atque Excellentissimo DN. D. Jo-
 hannes Benedicto Carpovio, Theologo longe exquisitissimo & de Urbe pariter ac Academia Lipsien-
 si immortaliter merito. Quamquam & Genitoris DN. JOHANNIS RUDOLPHI, Mercatoris ibi-
 dem famigeratissimi velligia ad ejusmodi honestam certamen & industriam cum impellere poterant, qui
 inchoatis liberalibus indolèto studio incuberat, postea vero Mercurii aeternum in eis conjunxit, ita
 familiaris conditione exornato. Cui militiae se addidit, pollicente robore corporis operet & alacritate
 animi. Non defuit illi NOSTRO; siquidem & ingenium docile, & memoriam in quibus aliis ad
 comprehendenda omnia velocem, nec minus promptam reddendis iis, quae acceperat naclus est. Agenti
 in campo & acie, ac commoranti in castris tupe est desistere & vacare voluptatibus; vigilantum po-
 tuitus est, obstruendus hostis, evadendae partes committendae caute providi. Pariter in literata militiae
 rationem dedere suum, non licet otiosi, tempus & occasiones negligere, indulgere genio, oblectare aetatem
 variis voluptatibus sed illud nunquam non in animo volvere convenit, quod Imperatores isti fortissimi in
 ore frequenter habuisse legimus: *Laboremus! Militemus!* Quae vel haec commendata Nostro cum re-
 liquis diligenter a nobis sunt: ita etiam legendò, audiendò, repetendò, confribendò orationes, im-
 primiendo easdem memorias, & recitandò publice privatimque, disputandò, egregie industriae specimen edi-
 dit sumèdè palmasque reportavit. Praecipuum Marci alumni officium est, sequi promptè & constantè
 imperium auspiciamque imperatoris, & vel nutui ejusdem obtemperare. Equid magis doctoremque
 sub Palladis militantis vexillo, quam obsequium & pietas erga Doctores & Duces? Uti in omni
 & contumaces se ipsos assurgunt stolidè, & vincendos praebent temerè hostibus, tandemque sua perent
 culpa misere: ita obediendos contra & audientes dicto Magistris incrementa studiorum ac fortunae ex-
 optantemque laborum exitum sibi possunt promittere. Absque hac si fuisse virtute, *Noster* nequaquam
 tam felices habuisset rerum suarum successus; nequam tot subegisset hostes, cum quibus dimicandum
 in hac aetate est. Rara quidem hodie in bello sobrietas est & continentia: necessaria tantum maxime &
 incalendae perpetuo. Non enim hostili ferro magis & vi, quam vitis his adversantibus virtutibus de-
 bellatur miles. Multo magis verò illi stultitiae necesse est togatae militiae alumni: cum nihil citius animi
 vitis detritae & dedecore. Aliter sane plane ab his vitis fuit *Noster*, & temperantiae laudem constantè reti-
 nuit, nunquam in eorum deprehensibus numero, qui turpissima haec labe suam contaminant adolescentem.
 Qui virtute labores inter maris & belli pulverem desudarunt strenue, commendant tandem per-
 licet aliis videmus. Quare & hunc Nostrem togatae & apollinaris militiae fedatissimum his ornatum
 instruitumque literis in ampliore studiorum sublimiorum campum jam dimittimus, sperantes
 fore, ut divina adjuvis gratia & ope, quam illi toto animo appropinquamus, porro fortiter in istis Lipsien-
 sium Musarum castris faciat, hostes omnes feliciter superet & praeteritas, plurimas palmas reportet, & in-
 ter eos vel primum aliquando mereatur locum,

Qui digni veniunt hederis & imagine sacra.
 Quod super est à Vobis, Maxime Venerandi DNN. INSPECTORES, ceterisque omnium ordinum Nobil-
 issimi Amplissimisque Viri, Patroni & Fautores alumnorum togatae militiae, ea, qua par est, obstruan-
 tia & humanitate rogamus & contendimus, ut pulcherrima corona vestra Victoriam hanc incompar-
 abilem condecoretis, Δοξον ἀρπυστιμὸν habebit CHRISTIANUS FRIDERICUS VOGLERUS,
 Numburgensis eximiae spei adolefcens. P. P. Gerac. Dom. XIX. post Trinit. A. c. lxx. lxxv.

110

DISSERTATIONCULA
De
VICTORIA
GRAECORUM ET ROMANO-
RUM DEA,

Qua
MAXIME VENERABILES
DNN. INSPECTORES

CAETEROSQUE, QUI GERAM NOSTRAM. ERUDI-
TIONE, VIRTUTE ET MERITIS IN REM-
PUBLICAM ORNANT,
NOBILISSIMOS, AMPLISSIMOSQUE VIROS,

Ad
Orationem Valedictoriam
MEMORIAE
GLORIOSISSIMAE
HOECHSTADIENSIS
VICTORIAE,

Hoc anno die XIII. Augusti,

Divinis Auspiciis reportatae
facrae

ipſis Kal. Octobr. A. dñi 18c CIV. H. L. Q. C.

Benevolè auſcultandam
Obſervantiſſimè humaniſſimèque

INVITAT

M. GEORG. LUDOVICUS Goldn

Illuſtris Ruthenici RECTOR,

Habebit illam

Eximiae indolis & optimae ſpei Adoleſcens

JOHANNES GEORGIUS Rudolph

Lipſienſis.

GERAE, LITERIS VVERTHERIANIS.

